

Utrecht Silo, 19 oktober 2008

De les van Judas Iskarioth: 'de vraag die meegaat'

gesprek vooraf

Wie was Judas? Wat is ons beeld van Judas? Ik moest vroeger niets van hem hebben. Hij was toch een verrader? Maar wat was er dan gebeurd, als hij het niet had gedaan?

Er zijn tegenstrijdige beelden over Judas. Ook in de geschiedenis:

- Nog maar kort geleden is het evangelie van Judas gevonden. Daarin komt Judas naar voren als iemand, die als enige apostel echt heeft begrepen, wat de missie van Jezus was. Hij wordt beschouwd als de redder van Gods plan. Dit evangelie komt uit de wereld van de gnostiek. In die wereld was er een grote tegenstelling tussen materie en geest. De geest zit als een vonk gevangen in het stoffelijke lichaam. De dood is geen nederlaag, maar een mogelijkheid voor de geest om zich te bevrijden van het stoffelijke lichaam. Mensen worden opgeroepen tot de ware gnosis (kennis) om zo aandacht te geven aan het proces van de bevrijding van de geest. Logischerwijs komt het 'verraad van Judas' dan in een heel ander daglicht te staan.
- In de musical 'Jesus Christ Superstar' wordt het verhaal verteld vanuit het gezichtspunt van Judas. Judas zegt daar in het begin, dat hij bang is voor de toekomst van Israël en dat hij ervan overtuigd is dat het plan van Jezus zo niet werkt. Judas aanbidt Jezus, maar is bang dat Jezus te ver gaat en dat ze allemaal zullen omkomen.' Verder spreekt hij over een goddelijk plan ('everything is fixed and you cannot change it!'). Judas realiseert zich, dat hij door God gebruikt wordt om van Jezus een martelaar te maken. Zo heeft zijn zijn vragen over het beeld van de 'Superstar'. Dat is wat de mensen van hem gemaakt hebben, maar is dat het ook wat hij had gewild? En vervolgens het gevoel van het noodlot, waaruit hij zich niet kan ontworstelen (tanks die van achteren op hem afkomen en hem opjagen)

Die figuur van Judas met al zijn vraagtekens heeft misschien meer met ons gemeen dan we denken. Vandaar dat het ook de moeite waard is om hem dichterbij te laten komen

Overdenking

Hoezo een les van Judas?

Hij was toch een omstreden figuur?. Daar valt dan toch niet echt een les van te leren?

De figuur van Judas heeft binnen de geschiedenis van de kerk een aparte plaats gehad. Het heeft mensen ook gepuzzeld. Aan de ene kant heeft hij Jezus verraden en heeft hij ervoor gezorgd, dat Jezus gevangen genomen is en vervolgens gedood. Aan de andere kant speelt er ook het idee van een goddelijk plan, waarin hij een rol speelt. Ja, moest spelen. Want iemand moest het toch doen?

Hoe kwam hij ertoe? In Johannes lezen we, dat hij vanaf het begin al zijn eigen gewin op het oog had. Aan de andere kant had Jezus hem toch ook uitgekozen en geroepen als discipel. Hij kende hem dan toch wel...

Gaandeweg, zou je kunnen zeggen, ziet hij het niet meer zitten met dat mooie verhaal van Jezus. Mooie woorden, maar wat komt ervan terecht. Je moet toch zelf maar zorgen, dat alles goed komt. Dat je er zonder kleurscheuren van af komt. Wat zijn z'n motieven? Geld?

Eigen gewin? Welzijn van het volk misschien? Misschien ook wel een beetje eer ('scoren') met betrekking tot de leiders van Israël?

Vragen, die blijven. En dat geldt ook voor het verhaal van zijn berouw. Is dat dan zonder enige betekenis?

Vragen en motieven, die alles te maken hebben met 'hoe dingen gaan'.

Te maken hebben met het vergankelijke leven van de mens op aarde en het menselijk nadenken daarbij.

Op de een of andere manier hebben ze te maken met de tegenstelling tussen dingen van mensen en dingen van God. Maar hoe dan? Is daar dan ook iets van uit te leggen of te begrijpen. Of gaat het alleen maar om gevoel?

Bij Johannes en bij Paulus vinden we een tegenstelling aangegeven tussen 'vlees' en 'geest'. Het 'vlees' duidt op alles, wat te maken heeft met menselijke, aardse omstandigheden en wetmatigheden. Je zou het kunnen noemen het gewone, natuurlijke proces van dingen, passend ook bij het evolutiedenken. De wil om te overleven. Veel gedrag en motieven van mensen bij hun handelen valt hieruit te verklaren. Ze zijn ook bij ieder mensen aanwezig, als gegevenheid: hoe kom ik er goed af, zonder kleerscheuren? Hoe word ik er beter van?

Bij 'geest' gaat het om het overstijgende. Niet in de zin van onstoffelijkheid. Zoals vanuit de filosofie (bijvoorbeeld de gnostiek) wel gedacht werd: materie is zondig en de geest moet daaruit bevrijd worden als goddelijke vonk. Zo niet, anders zou de kruisdood ook niet die betekenis hebben gekregen van het lijden: de geest zou dan toch bevrijd worden van het lichaam.

Nee er wordt mee bedoeld: overstijgend, in de zin van 'geheel anders'. Het heeft met richting, betekenis en zin te maken. In dat licht is het vlees een gegevenheid, waar nog geen duidelijke richting in zit. De enige richting is die van overlevingsdrift en lust: 'overleven', 'overtroeven', 'er zelf beter van worden'. Geest (van God) geeft een andere betekenis en richting aan het vlees. Iets dat je met je logische verstand niet kunt begrijpen. Tegendraads aan het natuurlijke evolutiedenken. Het gaat niet in de eerste plaats om jezelf maar de ander. Niet in de zin van 'u vraagt, wij draaien' (opoffering), maar de ander in zijn waarde laten en tot zijn recht laten komen. In de plaats van het gewone komt het buitengewone. Een mooi voorbeeld is het verhaal van Abraham en Izaäk. Bij het gewone, hoort, dat Abraham Izaäk als eerstgeborene aan God offert, zoals dat ook bij de godsdienst uit de streek gebeurde. Het ongewone was de ontdekking van het ram in de struiken en van daaruit ook de overtuiging (stem, die spreekt): 'hoe kun jij denken dat Jahwe, jouw God, dat van jou zou vragen?'

Tegendraads: voorbeelden genoeg. Het zwakke wordt sterk, en het sterke wordt zwak, Dat wat niets voorstelt krijgt betekenis. Wil je het grote van Gods koninkrijk zien, kijk dan naar kinderen, enz.

De wet van de Liefde: niet gericht op jezelf, maar op de ander..

De ontdekking, dat je in het geven op een heel bijzondere manier iets van ontvangen kunt ervaren. Wij gaan er zo vaak anders mee om: niet geven, maar naar de bank om vervolgens onze rente te berekenen). Als ik dit maar doe, dan kan ik dat verwachten. Ook naar God toe: 'Ik geef opdat gij geeft' (offercultuur).

In plaats daarvan de overgave: de ontdekking, dat de ander jou wat te bieden heeft (zelfs soms in zijn nood, in het ziekbed). Geven om niet..

Jezus is (Jezus' woorden zijn) niet anders dan het zichtbaar maken van die liefde: het Woord is vlees geworden en heeft onder ons gewoond!

Dat is overstijgend aanwezig! Steeds weer opnieuw in de geschiedenis.

Maar het moet ook steeds weer opboksen tegen dat gewone, menselijke stemmetje, van Petrus, van Thomas, en ook van Judas.

Het stemmetje van: 'is het wel zo? Kan ik me er echt wel aan toevertrouwen? Het past niet bij mijn denken'.

Het stemmetje van Judas, van de discipelen. Het stemmetje ook in mijzelf. Dat het vaker wint, dan ik zelf wel eens denk, of zou willen.

Het stemmetje, dat mij achtervolgt, soms de doorslag geeft. Mij ontrouw maakt aan mezelf, mijn partner, de gemeente, God.

Is dat nou 'verraad'? Zo voelt het niet, in de grond van de zaak. Meer in de zin van 'het vlees wint het van de geest'. De wetten van het vlees zijn sterk. En ze komen altijd met goede vragen en sterke argumenten. Dat speelt ook door in het geloof. Kijk ook maar eens naar het prachtige moment in de musical van Jesus Christ Superstar, waar Judas de vragen stelt nadat alles achter de rug is, een vraag, die ook heel relevant is na eeuwen christendom. Vragen die hij haast met moeite stelt: don't you get me wrong, I only want to know. (*'begrijp me niet verkeerd, ik wil het alleen maar weten!'*)

Jesus Christ, who are you, what have you sacrificed. Do you think you are what they say you are? (*'Jezus, wie ben je, wat heb je opgeofferd. Denk je dat je werkelijk bent wat ze zeggen dat je bent?'*)

Ook met de vraag, of als je het allemaal achteraf geweten had, het dan wel de moeite waard was geweest. *Is dit het wat je hebt bedoeld?*

Goede vragen, logische vragen, passend bij menselijk denken over doelen, voortgang en succes.

De les van Judas is voor mij, dat die vraag altijd meegaat: *Is het wel zo? Is het wel de moeite waard? En wat levert het mij op?*

Een vraag, die als een schaduw met me mee gaat.

Het herinnert me eraan, dat ik er ook niet van los kan komen. Dat het 'overstijgen' of 'ontstijgen' ook vaak niet lukt. Ik blijf in het vlees! De wetten van het vlees zijn er.

Het verhaal van Jezus nodigt ons uit tot ervaringen, die tegendraads zijn. Ervaringen van eeuwig leven. Ervaringen, die mij als het ware aangereikt worden in ontmoetingen, die overstijgend zijn in mijn eentje of met anderen. Plekken waar liefde woont, waar de Heer met zijn zegen is. Waar ik ontdek, dat ik klein kan zijn, en mij durf over te geven. Wat voor gedachten ik daar ook bij heb over mezelf.

Psalm 121: De Heer is mijn bewaarder, mijn schaduw aan mijn linkerhand.

De zon zal mij niet steken, noch de maan.

Hij zal u bewaren voor alle kwaad. Hij zal uw ziel bewaren.

De Heer zal uw uitgang en uw ingang bewaren van nu aan tot in eeuwigheid.

Amen